

# ALKOTÓMŰHELY

FEHÉR MAGDA

## VISSZAPERGETETT GYERMEKKOR: LŐRINC PÉTER JUGOSZLAVIAI MAGYAR ÍRÓK VALLOMASAI A GYERMEKKORRÓL

Sok szülőházam és sok szülőkörnyezetem volt, nem egy utcában laktam és nem egy városban. Szinte évről évre, vagy talán még gyakrabban is változtattuk lakóhelyünket, városainkat. Az apám kereskedőember volt, de nem értett hozzá, a kinnlevőségeket nem hajtotta be azzal: ha volna pénze, megadná úgyis, nem kérhetem! S így aztán hamarosan tönkrement, egyik városból a másikba vándorolt. Talán ez is hatással volt rám, sok környezetet ismertem meg, laktam városban is, faluban is, különböző környezetekben, különböző utcákban, néha munkások, néha parasztok, máskor matrózok között. Ez egészen biztosan hatott is rám, ha nem is vagyok ennek teljesen tudatában. Teljesen tudatában annak vagyok, hogy a környezetváltoztatás azt is jelentette, hogy mindig más nép és mindig más nemzetiség között laktam.

Kovačicán születtem 1898-ban, egy szlovák faluban, ahol csak néhány értelmiségi volt magyar, és egy-két kereskedő. Odahaza a szüleimmel magyarul beszélünk, de mihelyt kivettem a lábam az utcára, már szlovákul kellett beszélnem. A szlovákok között számos barátom volt, jól éreztem magam közöttük, s így játszva tanultam meg nemcsak szlovákul, hanem megtanultam azt is hogy a szlovák is ugyanolyan ember, mint a magyar.

Innen Orsovára kerültünk, románok közé. Parasztkörnyezetből matróz-munkás környezetbe, ahol hamarosan ismét otthon éreztem magam. Megtanultam románul, és megtanultam azt is, hogy a románok ugyanolyan jó barátaim, mint a magyarok. Így folyt ez tovább is: éltem szerbek között is, éltem ruszinok között is, s azután már mint félig felnőtt, úgy 16—20 éves koromban, bejártam Magyarországot, bejártam a ruszin földet, a Kárpátalját; voltam Erdélyben, Galíciában, Bukovinában, Ukrajnában; a háború vetett el ide is, oda is. Mindenhol feltaláltam magam. Azt hiszem, ez volt rám a legnagyobb hatással, mert így anélkül, hogy gondoltam volna rá, vagy tudatosan kívántam volna ezt — nemzetközivé váltam.

\*

Odahaza a családban magyarul beszélünk. Velünk, gyerekekkel is magyarul beszéltek szüleink. Viszont abban a pillanatban amint olyan dolgokról volt közöttük szó, amelyekről úgy gondolták, hogy nem tartoznak ránk, átfordították a szót németre. Ebből következett az, hogy azután németül is igen hamar megtanultam, mert bizony nagyon érdekelt, hogy ugyan miről is beszélhetnek a szüleim, amit nekünk nem szabad tudni. Így tanultam meg németül, és talán így kerültem bele abba a légkörbe is, amelyben ritkán veszekedtek szüleim, és ritkán fenytettek meg bennünket is, úgyhogy egy szeretetteljes családi kör vett körül bennünket. Ez, azt hiszem, hatott további életemre is.

\*

Barátaim mindig voltak, de sohasem a játék hozott össze bennünket. Egyáltalán nem emlékszem arra, hogy a barátaimmal játszottunk volna, vagy játszótársaim lettek volna, hanem mindig úgy emlékszem vissza a barátaimra, hogy komoly beszélgetéseket folytattunk. Hogy miről — arra most már bizony nem nagyon emlékszem, de mindig akadtak témák, játszásról nemigen folyt közöttünk szó.

Arról, hogy játszottunk is, alig vannak emlékeim. Egyszer egy faterkeskedő nagybátyám hintát emelt az udvarunkon. Erre emlékszem még.

\*

A munka talán nagyobb szerepet játszott életemben és fejlődésemben, arra határozottan emlékszem. Kisgyermek koromban, öt-, hat-, nyolc-éves koromban is már a magam feladatává tűztem ki, anélkül, szóltak volna, hogy felsöpörjem az utcát vagy az udvart, vagy más ilyen munkákat végezzek. Az iskolai munkát szorgalmasan elvégeztem, és igyekeztem minél többet tudni, mindig többet tudni, mint a többiek. Így például írni, olvasni hatéves korom előtt tanultam meg, mielőtt beírtak volna az első osztályba. A kisbetűket az anyám is megmutatta, a nagybetűket azután már magamtól megtanultam. Körülbelül ez volt az életem folyása már gyermekkoromban is, szóval sokkal inkább a munka s a komoly beszélgetés; mint a játék.

\*

Az iskolának hasonló szerepe volt az életemben, ez is munkát jelentett és baráti kört. Komoly beszélgetéseket, itt-ott talán egy-két tanárt is, aki valóban hatással volt rám. Különösen egyik tanáromra emlékszem még most is, és még most is szívesen. Egy dzsentri emberre, aki kissé kilógott a családjából, nem érezte jól magát ebben a családi körben. Komjáthy volt, a híres Komjáthy családból. A dzsentri körei közül egyedül egy embert szeretett, egy szintén polgári iskolai tanárt, szintén költőt, szintén Komjáthyt, Komjáthy Jenőt. Ennek az embernek az előadásmódja is, a témái is, mint hatottak, azt hiszem, valamenynyüinkre, de különösen énrám, aki megértettem benne azt, hogy más, mint a többi. És hogy közelebb áll hozzám, mint a többi tanár.

\*

Hogy gyermekkoromban eszményképeim, elképzeléseim a jövőre vonatkozólag lettek volna, arra nem nagyon emlékszem. Amikor már határozottan tudom, hogy voltak eszményképeim és ábrándjaim, akkor már olyan 14—15 éves, szóval kamasz voltam, már nem gyermek. Ebben az időben már kezdtem írogatni is, és olvastam. Nagyon sokat olvastam. Emlékszem, hogy az orsovai városi könyvtárban már nem akadt könyv a számomra, mert egy-két év alatt mind elolvastam, és így kezdtem írogatni is. Ebben az időben én magam is író szerettem volna lenni, és pedig olyan író, aki változtatna a társadalmon, aki a szeretetet prédikálja és igyekszik megteremteni azt a társadalmat, ahol mindenki szereti egymást és egyik a másikát. Ez volt körülbelül az eszményképem. Naiv, utópista diák voltam, aki az utópizmust csak akkor kezdtem levétközni, amikor már bevonultam katonának 18 éves koromban, s amikor egyszer — erre igen jól emlékszem, de ez már nem gyerekkor volt, már felnőttnek éreztem magam — egy ködös hajnalon, katonai gyakorlatot folytattunk ott, kinn a hegyekben, az erdőkben, s akkor egyszerre kisütött a nap, és az első pillantásom a lippai templomra, a radnai templomra és a solymosi várra esett. S abban a pillanatban elkiáltottam magam: Isten nevében kell ölni tanulnunk! Dobjuk el a feyvert!

S akkor hátulról valaki a kezét a vállamra tette és odasúgta: „Ne dobd el a feyvert, szükséged lesz rá, hogy elérd célodat.”

Ez volt az első kommunista az életemben, aki ugyanolyan idős volt, mint én, de már sokkal magasabban állt előttem ideológia szempontjából. Valószínűleg azért is, mert egy falusi szocialista környezetben nőtt fel. Ez volna körülbelül a gyermekkorom, mert ettől kezdve aztán már igazán nem voltam gyerek, a háború sem engedte meg, hogy gyerek maradjak, és az élet maga sem.

\*

A gyermekkorom föltétlenül hatott rám, de ennek nemigen vagyok tudatában. El kell mondanom azt, hogy az emlékirataimban a gyermekkoromat sohasem említettem meg. Nem írtam róla, verseimben sem emlékeztem a gyermekkorról, és most, *A vénség vallomásaiban*, amikor a vén ember tesz vallomást, gyón meg — hatvan, nyolcvan vers van már meg ebből a sorozatból —, még egy sem akadt, amelyben a gyermekkoromra emlékeztem volna. Hogy miért, azt nem tudnám megmondani, egyszerűen nem jutott az eszembe.

---

(A hangfelvétel 1977 telén készült. *Péterkéből Péter lesz* címmel 1978 szeptemberében hangzott el az Újvidéki Rádióban.)